

અનુપમની હે અમૃતધારા...!

~ સદ્ગુરુ સાધુ પરમ પૂજ્ય અશ્વિનદાદા

યુવા સભા, ઉપાસના ધામ, અમદાવાદ

૧૧ એપ્રિલ ૨૦૨૫

જેને આપણે પ્રાથમિક શિક્ષણ કે કેળવણી કહીએ છીએ, એના માટે બે શબ્દોનું માધ્યમ છે : એક સુટેવ અને બીજું વિવેક. સત્સંગનો આ પાયો છે. આપણે પ્રાર્થનામાં તો ‘ઉચ્છ્વાસે, નિઃશ્વાસે, મારી એક જ રટણા હો !’ અને બીજું, ‘આતમ તારા મહિમા કેરો કદી ના પામું પાર...’ બહુ ઊંચી આધ્યાત્મિક માગણી કરી. આપણી વાતો મોટી છે, એને જુદી રીતે કહીએ તો આપણું લક્ષ્ય બહુ ઊંચું છે. અને ઊંચા લક્ષ્ય ઉપર પહોંચવું હોય તો આપણો પાયો મજબૂત હોવો જોઈએ. ૧૦૨ માળની ઈમારત જોવા માટે આપણે દુબઈ જઈએ છીએ ને એની ઊંચાઈ જોઈને ખુશ થઈએ છીએ, પણ એની પાછળ સ્ટ્રક્ચરલ એન્જિનિયરે એના પાતાળે પાયા નાખ્યા હોય છે. શાસ્ત્રીજી મહારાજે શ્રી અક્ષરપુરુષોત્તમ ઉપાસનાના સિદ્ધાંતના પાતાળે પાયા નાખ્યા, તો આજે વર્તમાનકાળે આપણે આપણા સત્સંગની વિશ્વવ્યાપી સુવાસ જોઈ શકીએ છીએ. એની પાછળ આપણી આગલી પેઢીઓમાં થઈ ગયેલા સંતો અને ભક્તોની જબરજસ્ત તપશ્ચર્યાનું પરિણામ છે.

ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ એક વાતમાં આધ્યાત્મિક બાબત સમજાવી છે કે, ‘અંતર ઘગી ન જાય અને ટાકું રહે એના બે ઉપાય છે. એમાં પહેલી વાત કે, ભગવાનનું નિરંતર ભજન કરવું અને બીજું ભગવાન જે કરતા હશે તે સારું કરતા હશે. કારણ કે, દાસના દુશ્મન હરિ કોઈદી’ હોય નહીં.’ આ આપણા સત્સંગનો પાયો છે, જેને આપણે કર્તાહર્તાપણાનો પાયો કહીએ છીએ.

સુટેવથી સત્સંગનો પાયો નખાય છે અને કુટેવથી કુસંગના માર્ગે ચઢી જવાય છે. ગુરુહરિ સાહેબદાદાએ આપણી બુદ્ધિ, શક્તિ અને

આવડતનો ભક્તિ માટે ઉપયોગ કરીને, ભગવાનના ભાવને પામીને, ભગવાનના સુખે સુખિયા રહેવા સુધીનો ઉપાય બતાવ્યો છે. અને એમાં એમણે એમ બતાવ્યું કે, આપણે જે સત્સંગ કરીએ છીએ, સભામાં આવીએ છીએ, સેવાની પ્રવૃત્તિમાં જોડાઈએ છીએ-એ આપણા પોતાના જીવનઘડતર માટે અને આપણે સુખી થઈએ એ માટે થાય છે; એ એમનો પહેલો પોઝિટિવ એપ્રોચ છે. આપણે મંદિરે આવીએ, સભામાં આવીએ, સમૈયામાં આવીએ, શિબિરોમાં જોડાઈએ-એ આપણે કોઈની ઉપર ઉપકાર કરતા નથી. આપણો એટિટ્યૂડ એવો હોય કે આપણે જઈશું તો આપણને કંઈક શિખવા મળશે, જાણવા મળશે, તો એ આપણી પોતાની ગરજ છે. પૂ. પપ્પાજીએ એમની કથાવાર્તામાં એક બહુ સુંદર સૂત્ર આપ્યું છે કે, ‘પોતાની ગરજે અને ભગવાનની શરતે સેવા કરવા માટે તૈયાર રહેવું.’

સાધુ આપણા માવતર છે. અત્યારના સમયમાં મમ્મી કે પપ્પા પોતાના સંતાનને એના હિતની વાત વઢી-ઘખીને કે દુઃખ લગાડીને કહી શકતાં નથી. દીકરી હોય તો પગ પછાડે ને દીકરો હોય તો બારણું પછાડે ને ઘરની બહાર નીકળી જાય ને ક્યારે પાછાં આવશે તે નક્કી નથી. આવા સમયમાં આપણું યુવાધન ખરેખર ધન બની રહે એની ફિકર, ચિંતા ને કાળજી ગુરુહરિ સાહેબદાદાની આજ્ઞાથી અને એમની પ્રસન્નતા મેળવવા માટે આ સંતો કરે છે. તેઓ મા બને છે, બાપ બને છે ને મિત્ર પણ બને છે. ગુરુહરિ સાહેબદાદાએ અમદાવાદના યુવાનોનો તરવરાટ, સત્સંગ માટેની ધગશ, સમજણ, સેવા અને સમર્પણભાવ; એને તપોભૂમિ બ્રહ્મજ્યોતિ આવીને ખૂબ બિરદાવી છે, ખૂબ વખાણ કર્યા છે, ખૂબ રાજીપો ને પ્રસન્નતા વરસાવી છે.

યુવાનોએ કે કોઈ પણ વ્યક્તિએ જ્યાં પોતાનું શરીર હોય ત્યાં પોતાનું મન રાખવું એ સૌથી પહેલાંમાં પહેલી ટ્રેઈનિંગ છે, કેળવણી છે. આપણે શરીરથી ક્યાંક હોઈએ છીએ અને મનથી બીજે ક્યાંક ફરતા હોઈએ છીએ. તો એ વાતની ગંભીરતા જ્યાં સુધી આપણે સમજીએ નહીં ત્યાં સુધી ન તો આપણે એકાગ્રતાથી ધૂન-ભજન કે માળા કરી શકીએ, કે ન તો આપણે એકાગ્રતાથી અભ્યાસ પણ કરી શકીએ. વિદ્યાર્થીઓ માટે એકાગ્રતા અને નિયમિતતા બહુ જ અગત્યની ને આવશ્યક બાબત છે જે મોટી ઉંમરે બહુ સારાં અને ડાં પરિણામો આપણને આપે છે અને આપણને બહુ જ ફાયદાકારક સાબિત થાય છે.

પરિવારથી શરૂ કરીએ તો આપણા ઘરમાં આપણાથી ઉંમરમાં જેઓ મોટા હોય, સાથે સાથે અનુભવે પણ મોટા હોય, તેઓ કંઈક વાત થાય તો એમ કહે કે, ‘તારા કરતાં અમે વધારે દિવાળી જોઈ છે.’ એટલે કે, જીવનઘડતરની થપાટો ખાઈને એમનું જીવન ઘડાયું છે; એને પરિણામે તેઓ ઊછરતી કિશોર અને યુવાન પેઢીને એમના હિત માટેની કંઈક વાત કરે છે. એટલે પોતાના પરિવાર-કુટુંબથી શરૂ કરીએ તો સાહેબદાદા દરેક શિબિરમાં અત્યંત આગ્રહપૂર્વક એમ કહે છે કે, ‘સવારે વહેલા ઊઠી, નાહી-ઘોઈ, પૂજા કરી, માતા-પિતાને ચરણસ્પર્શ કરીને પ્રણામ કરવા. શ્રી ઠાકોરજીનાં દર્શન કરીને પછી સૂવે જાવું.’ સવારમાં આટલી આજ્ઞાનું જે ૩૬૫ દિવસ પાલન કરે એના માટે પાછળની બધી આજ્ઞાઓ સહેલી થઈ પડે છે. સવારમાં વહેલા ઊઠવું. સવારે પોતાનું જે ટાઈમટેબલ શરૂ થતું હોય એને પહોંચી વળવા માટે થોડા વહેલા તૈયાર થવું. અને ૨૧ દિવસ સુધી તમે પ્રયોગ કરજો. જો ૨૧ દિવસ સુધી પરાણે પણ વહેલા ઊઠી જવાની ટેવ પાડશો તો ૨૨મા દિવસે વગર એલાર્મે કે કોઈના ઊઠાડ્યા વગર તમારું બોડી ક્લોક એવું રિધમિક બની ગયું હશે કે તમારી આંખો ઊઘડી જશે. સમય બહુ કીમતી બાબત છે, જે વ્યર્થ ગયો ને વેડફાઈ ગયો એ પાછો નથી મળવાનો. આપણે જેમ ઘડિયાળના કાંટાને પાછો ફેરવી શકતા નથી, એમ જીવનચક્રને પણ આપણે પાછું ફેરવી શકતા નથી. એ આગળ ને આગળ વધતું જાય છે અને આધ્યાત્મિક રીતે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને આપણને સૌનેય પ્રગતિ કરતાં ચૈતન્યો તરીકે રજિસ્ટર કર્યા છે, એટલે પાછા ફરવાનો તો કોઈ કમ જ નથી.

આપણા દેશમાં એક બહુ મોટા દાર્શનિક સંત આચાર્યશ્રી રજનીશજી થઈ ગયા. એમણે એમના એક પ્રવચનમાં એમ કહ્યું કે, ‘કોઈ પણ વ્યક્તિ એક નદીમાં બે વખત સ્નાન કરી શકતો નથી.’ બધાને થયું કે આપણે તો કેટલી બધી વખત નદીમાં સ્નાન કર્યું છે. પછી તેઓ બહુ રહસ્યની બાબત સમજાવે છે કે, નદી એટલે વહેતું પાણી, જે ડુંગરમાંથી નીકળ્યું

અને જેનું અંતિમ લક્ષ્ય છે દરિયામાં સમાઈ જવાનું. વહેતું જળ એ નદી છે. અને વૃદ્ધોની માન્યતા પ્રમાણે વહેતું જળ હંમેશાં પવિત્ર કહેવાય. રજનીશજી બહુ તાર્કિક હતા. એમણે એમ કહ્યું કે, એક જ નદીમાં બે વખત સ્નાન કરી શકાય નહીં. કારણ કે તમે સ્નાન કરીને નીકળ્યા ને ફરી એમ થાય કે રેતીવાળા થયા તે પગ ઘોઈ આવું તો ફરી પાછા તમે નદીમાં જાવ છો તો તમે જે સ્નાન કર્યું હતું એ જળ તો સમુદ્ર તરફ વહી ગયું, અત્યારે તમે ફરી પગ ઘોવા કે ફરી સ્નાન કરવા માટે જાવ ત્યારે તે નવું જળ છે, જે ઉપરથી વહેતું વહેતું આવ્યું છે. એ જ વાત શરીર વિકાસની ભાષામાં જોઈએ તો બાળકમાંથી કિશોર બને છે. કિશોરમાંથી યુવાન બને છે. યુવાનમાંથી પ્રૌઢ બને છે. પ્રૌઢમાંથી વૃદ્ધ બને છે અને શેષ શરીરના સ્નાયુઓનો પણ વિકાસ થતો જાય છે. એમ આપણા શરીરનું બંધારણ બંધાય એની ઉપર નાનપણથી બહુ જ મોટો આધાર છે. બાળકો દૂબળાં, ખેંખલી, પાતળાં હોય જેને કુપોષણ કહેવાય. આપણી કુટુંબ વ્યવસ્થામાંથી પૌષ્ટિક આહાર ઓછો થતો જાય છે અને પેલાં પડીકાં ને મેંગીના હવાદ વધતા જાય છે. ઊછરતી પેઢી સક્ષમ બને એના માટે સરકાર પ્રયત્ન કરી રહી છે, પણ સાથે સાથે સમજદાર માતા-પિતાએ પણ એના માટે સજાગ પ્રયત્ન કરવાની જરૂર છે.

બાળકોને અમુક જ પ્રકારનું ખાવાનું ભાવે છે એટલે એને લાડ કરવા માટે મમ્મી પણ એની ઈચ્છા પૂરી કરે છે. અને નાનપણથી પહેલી એ કુટેવ જેમ ઉંમર મોટી થાય એમ એ કુટેવ પણ મોટી થતી જાય છે. અત્યારે તમે એને ઘેર મેંગી ખવડાવો છો પછી એ જાતે હોટેલમાં જઈને મેંગી ખાવાનો છે. લારી ઉપર ઊભો રહીને જે ના ખાવા જેવું હોય તે ખાઈ આવે છે, એના ચટાકા કરી આવે છે. એ કુટેવ મોટી થઈ. બાળકો માટે એવું કહેવાય છે કે તેઓ સાંભળે છે ઓછું અને જુએ છે વધારે. કુટુંબ જીવનમાં મારાથી મોટી ઉંમરના કુટુંબના સભ્યો કેવી રીતે બોલે છે, ચાલે છે, બેસે છે, ઊઠે છે, ખાય છે, પીવે છે – એ બાળકો એમની બહુ જ સૂક્ષ્મ બુદ્ધિથી જોતાં હોય છે ને એને પોતાના જીવન આચરણમાં લાવતાં હોય છે. એટલે અહીંયાં જે યંગ પેરેન્ટ્સ તરીકે કેટલાક સદ્ગૃહસ્થો, માતા-પિતાઓ આવ્યાં છે, એમને કહેવાનું કે, બાળકને કહેવા કરતાં આપણે ખરેખરાં પાકાં સત્સંગી બનીએ તો આપણું જોઈને આપણું બાળક ખરેખરો સત્સંગી બનવાનો છે. સત્સંગ કરાવવાનો નથી, સત્સંગ કરવાનો છે. અને જે ઘરમાં આ પ્રકારે માતા-પિતા કે દાદા-દાદી સત્સંગ કરતાં હશે એમના ઘરમાં આપોઆપ સત્સંગ થવાનો છે.

અમદાવાદ મંડળનું સદ્ભાગ્ય છે, કે આપણને ભટ્ટસાહેબ-મધુભહેન, એન.આર.દાદા-ઈલાબા માવતર તરીકે મળ્યાં. જેમનું

પોતાનું જીવન જ આ પ્રમાણેનું હતું અને એમણે આપણને હેત-પ્રેમ આપ્યાં. આપણને સાધુઓ પણ એવા મળ્યા. સાધુ રજનીભાઈ, ગૌતમભાઈ અને વર્તમાનકાળે સતીશભાઈ, ઉત્પલભાઈ નિયમિત સભા કરવા માટે આવે છે. આપણો વારસો બહુ જ ઊંચો છે. જેઓ પોતે એવું જીવ્યાં છે અને એમના સંબંધમાં ને સંપર્કમાં જે જે સંતાનો આવ્યાં, બાળકો આવ્યાં, યુવાન ગૃહસ્થો આવ્યા એમને પણ એમણે આ જ સંસ્કાર તરફ દોર્યા છે. એ સંસ્કારને ઊજળા બનાવવા માટે આપણે થોડાક સજાગ થવાની જરૂર છે. નાનાં નાનાં બાળકોથી બાળમંડળની પ્રવૃત્તિ, કિશોરમંડળની પ્રવૃત્તિ, યુવકમંડળની પ્રવૃત્તિ, ગૃહસ્થમંડળની પ્રવૃત્તિ; એ જુદી જુદી ઉંમરનાંને જુદું જુદું શિક્ષણ આપવાની ને સૌનેય આગળ વધવાની ને સુખિયા થવાની સાચી દિશા એ જ સત્સંગ છે.

આ વર્ષ આપણે ‘શ્રી ગુરુ આજ્ઞા મહિમા પર્વ’ તરીકે ઊજવી રહ્યા છીએ. આપણી દરેક સભાઓમાં ગુરુઆજ્ઞાની મહત્તા અને એનાં પાલન કર્યા એનાથી જીવનમાં પરિવર્તન આવ્યું, એનાં પરિણામો જોઈ, જાણીને સંતોષ અને આનંદ વ્યક્ત કરવાનું આ આખું વર્ષ છે. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ સરસ વાત કરી છે : ‘સત્સંગ એટલે શું ? મોટા એકાંતિકને બે હાથ જોડવા.’ પહેલામાં પહેલું તો એ મારા કરતાં ઉંમરમાં મોટા છે, અનુભવમાં મોટા છે, જ્ઞાન-સમજણમાં મોટા છે; એવો ભાવ હોય તો એમની સામે હાથ જોડાય. પોતાથી મોટા માન્યા, તો તેઓ જેમ કરતા હશે તેમ ઠીક જ કરતા હશે. તેઓ મોટા છે અને કહે છે, તો એક વખત એમની વાત આપણે માનીએ ને સ્વીકારીએ.

પરિવારમાં માતા ને પિતાનો રોલ અલગ અલગ છે. પણ એ બંનેની વચ્ચે જેટલી સુસંવાદિતા હશે તેટલી અસર બાળકના ઉછેર પર થવાની છે. ઘરે મોડા આવનાર દીકરા કે દીકરીને કારણે મમ્મી ને પપ્પા બંનેને ઉચાટને કારણે ઊંઘ આવતી નથી એટલે એમની રાહ જોઈ રહ્યાં હોય છે. દીકરો કે દીકરી આવે એટલે બેય જણાં ઊઠીને-પપ્પા એમની ફરજ બજાવે, ‘ક્યાં હતો આટલી મોડી રાત સુધી ? રખડ્યા કરે છે, ભાન નથી ?’ બીજી બાજુ મમ્મી એમ કહે છે કે, ‘દીકરા, તારી ભાવતી વાનગી બનાવી છે, મૂકી રાખી છે. પહેલાં હાથ-મોઢું ધોઈ લે, ખાઈ લે પછી સૂઈ જા.’

યોગીબાપા ગોલીટો અને ટીપણું-કુંભારના ઓજારનું દૃષ્ટાંત આપતા. માટલું ઘડવા માટે કુંભાર બે ગોળ બેડમિન્ટનનાં બેટ આવે છે એવાં લાકડાનાં સાધન રાખે. એકને ગોલીટો કહેવાય ને એકને ટીપણું કહેવાય. ચાક ઉપર એ ઘડો તો બનાવે, પણ એ ઘડામાં માટીના જે કણ હોય એ બેની વચ્ચે એર સ્પેસ હોય. એને ફીટ કરવા માટે ટીપણું નામનું ટીપવા માટેનું એક બેટ હોય. અને બીજું એક બેટ માટલાની અંદર હાથ

નાખી ટેકો આપે કે જેથી ટીપે ત્યારે ગાબડું ના પડી જાય. નહીંતર પેલી કાચી માટી તૂટીને નીચે પડી જાય તો ફરી પાછું એને ચાક ઉપર ચઢાવવું પડે. એટલે ઉપરથી ટીપે અને નીચેથી સપોર્ટ આપે એટલે માટીના કણ છે એ એકબીજાની સાથે સખત ચોંટી જાય. પછી એને ભટ્ટીના તાપમાં પકાવે. જો માટલું બરાબર ટિપાયું હોય તો જ્યારે એમાં પાણી ભરે ત્યારે પાણી થોડું ઝમે અને ઠંડું પાણી મળે. આવી રીતે એક રોપાને કાળજી રાખીને ઉછેરવામાં આવે, સમયે સમયે પાણી પાવામાં આવે, ખાતર આપવામાં આવે, એને કોઈ ઢોરઢાંખર ખાય નહીં એટલે એની આજુબાજુ વાડોલું કરવામાં આવે. પછી તો એટલું મોટું ઘેઘૂર વૃક્ષ થાય કે ચકલા-ચકલી આવીને એમનો માળો એની અંદર બાંધે. અને મોર ખાય, ચોર ખાય ને એટલાં બધાં ફળ એની ઉપર આવે કે બધા લઈ જાય, ભાગિયા ભાગ લઈ જાય, તો પણ ખેડૂતના ઘરમાં ઢગલો થઈ પડે એવી ખેતી થતી અમે જોઈ છે.

બસ, આ વૃક્ષ ઉછેર, આ રોપાનો ઉછેર એના જેવી જ બાબત પરિવારની અંદર સંતાનના ઉછેરની છે. અત્યારે એડોલેશન પિરિયડ ૧૨-૧૩ વર્ષથી શરૂ થાય, ત્યાં સુધી બાળકોનું યોગ્ય રીતે જતન કરવું એ માતા-પિતા, દાદા-દાદીની સામૂહિક ફરજ બને છે. આપણે જો સભાનતાથી સભા ભરતાં હોઈએ તો બધાં જ બાળકો, કિશોરો, યુવાનો, યુવાન ગૃહસ્થો, મા-બાપ સૌ આ વાતના વિચારને પામીએ કે, આજથી આપણે વધારે નહીં, પણ એક કુટેવને સુટેવમાં પરિવર્તિત કરવાનો જાગ્રત પ્રયત્ન કરીશું. કુટેવને સુટેવમાં પરિવર્તિત કરવા માટે જ સત્સંગ છે. એ કરશો તો સત્સંગ બરાબર જ છે ને સાહેબદાદા એનાથી અત્યંત પ્રસન્ન થવાના છે.

આજે આ સભામાંથી આપણે વિસર્જિત થઈએ એ પહેલાં ‘વિવેક’નું વચનામૃત છે કે જે જે દોષ પોતામાં હોય તેને જાણે અને તેને ટાળવાનો પ્રયત્ન કરે. અને ભગવાનના ભક્તમાં કંઈ દોષ જેવું દેખાતું હોય તો એને બાજુ પર ઠેલીને એનો જે ગુણ હોય તેને ગ્રહણ કરે. જે સાહેબદાદાએ આપણને સુદૃઢભાવની વ્યાખ્યામાં શિખવાડ્યું કે, ‘૯૯ અવગુણ પાછા ઠેલીને એ વ્યક્તિમાં રહેલા એક ગુણ ઉપર આપણે ફોકસ કરવું.’ કારણકે, આપણે આપણા સદ્ગુણોનો વિકાસ કરવો છે.

સોનાબા કહેતાં કે, ભેંસનાં શિંગડાં ભેંસને ભારે અને દોલવા જાય તો એના ઘણીને મારે. આપણે દોલવા જવાનું નથી. આપણી ભેંસ નથી. પછી એને મોટાં શિંગડાં છે એની પંચાતમાં આપણે શું કરવા સમય બરબાદ કરીએ ? આપણે ક્યાં કેટલો કેવી રીતે સમય વેડફી કાઢીએ છીએ. અને માત્ર મોડા સૂઈ રહેવામાં જ સમય વેડફાય છે એવું નથી,

જાગ્યા પછી પણ કેટલો સમય વેડફાય છે એ સત્સંગ શિખવાડે જ છે, પણ પહેલાં જાગીએ તો ખરા ! એટલે સ્વામી વિવેકાનંદે પહેલી શરૂઆત કરી કે, ‘હે યુવાનો, ઊઠો, જાગો !’ એટલે શું બધા સભામાં સૂતા હતા ? ના, બધાય સાંભળતા હતા, બધાય જાગતા હતા; પણ એ બધા શરીરથી બેઠા હતા, એમનું મન વાત સાથે પરોવાયેલું નહોતું. અને જે વાત કહેવાય છે તે મને લાગુ પડે ત્યાં સુધી એ પહોંચતું નહોતું, એટલે સૂતેલા જ છીએ. જે ના માટે આપણા ધર્મગ્રંથોએ એમ કહ્યું છે, કે જેને આ વાતની સૂઝ નથી પડતી એ સૂતેલો જ છે. સંસ્કૃતના એક બહુ સુંદર શ્લોકમાં કહ્યું છે : ‘જગતને વિશે જે જાગેલો છે એ સૂતેલો છે, અને ભગવાનને વિશે જે જાગેલો છે એ ખરેખર ઊઠેલો છે.’

એટલે વિદ્યાર્થીઓ માટે, કિશોરો માટે, યુવાનો માટે બહુ જ અગત્યની બાબત કે, આપણે અને અહીંયાં બેઠેલાં માતા-પિતા, યુવાન વ્યવસાયી ગૃહસ્થીઓ માટે પણ એક હ્યુમન સાયકોલોજીની ભાષામાં કહીએ તો - આપણે આપણા વ્યક્તિત્વને અનેક ટુકડાઓમાં વહેંચી કાઢવું નહીં. જે કંઈ કરવું એ સમગ્રતાથી કરવું. મંદિરે આવવું, ભગવાનનાં દર્શન કરવાં તો સમગ્રતાથી કરવાં. પણ આપણે આપણા વ્યક્તિત્વને અનેક ટુકડાઓમાં વહેંચી કાઢ્યું છે એટલે શરીરથી આપણે ભગવાનની સામે ઊભા છીએ, બેઠા છીએ, પણ બીજા અનેક ઠેકાણે આપણે વહેંચાયેલા હોઈએ છીએ. એટલે સમગ્રતાથી જે નથી થતું એ સંપૂર્ણ પણ નથી થતું. એટલે ‘નહીં ઘરનો ને નહીં ઘાટનો, નહીં અહીંનો ને નહીં તહીંનો’ એવો ઘાટ થાય. આવવા ખાતર આવ્યા કરે, ને જવા ખાતર જાય. ‘મન હવાદે માળા ફેરવે, ને ગળા હવાદે ગાય, કોઈ કોઈને પૂછે નહીં, કલ્યાણ કેમ થાય ?’ એટલે નાનપણથી સમગ્રતાની ટેવ પાડીએ કે જ્યાં શરીર છે ત્યાં જ મન છે, અને ત્યાં જ મારું ભાવજગત પણ છે.

આજે એક રૂઠો સંકલ્પ આપણે કરીએ કે, આજથી પહેલામાં પહેલી મને મારી કુટેવ ખબર પડે. અથવા મારા ઘરના વડીલો કે સંતો મને ટકોર કરીને મારી કુટેવ વિશે સભાન કરે, જાગ્રત કરે તો એમાં બદલાવ લાવવાનો હું સઘન પ્રયત્ન કરું, સતત પ્રયત્ન કરું, એની ચાડ રાખું. આધ્યાત્મિક રીતે શ્રી સ્વામિનારાયણ ભગવાને એક શબ્દપ્રયોગ કર્યો છે, ‘કપાળમાં બળબળતો ડામ દે અને જેવી બળતરા થાય...’ એક ભગવાન સિવાય બીજો કોઈ પણ ઘાટ થાય, ઈચ્છા થાય, માગણી થાય, તો એ જો ભગવાનનો ખરેખર પ્રામાણિક ભક્ત હોય તો એને બળબળતો ડામ દીધો હોય એટલું દુઃખ થાય કે, અરર ! હું ભગવાનનો ભગત છું અને મને આવો વિચાર આવ્યો ? આપણે વાત તો કરીએ છીએ કે, મારા ગુરુ રાજી થાય, મારા પ્રભુ રાજી થાય, તેવા મારા વિચાર બને, તેવું મારું વર્તન બને, તેવી

મારી વાણી બને, પણ જો એવું ના જિવાય તો એ બળબળતો ડામ લાગ્યો કહેવાય. સત્સંગી થઈને મને આ ના શોભે, મને આ ના રુચે, મારું આ કામ નથી, આ મારી ખાનદાની નથી, આ મારા સંસ્કાર નથી, મારાં માતા-પિતા - મારા વડીલોના સંસ્કાર લાજે. એમ, કશું પણ અઘટિત કરવાની ઈચ્છા થાય કે થઈ જાય તો આમ કરીને પાછા વળી શકે. આપણે લોકલાજે પણ કેટલીક વખત મર્યાદામાં રહીએ છીએ, કારણ કે લોકોમાં હવે સારા થવાને બદલે સારા દેખાવાના પ્રયત્ન કરવામાં આખી જિંદગી પૂરી થઈ જાય છે.

આપણે જો પ્રામાણિક હોઈએ, ભક્ત હોઈએ તો આપણે સારા થવાનો પ્રયત્ન કરવાનો છે, સારા દેખાવા માટેનો નહીં. અને જો સારા થયા હશે તો સારા જ દેખાવાના છો. સારા એટલે રૂપાળા નહીં - સારા એટલે સંસ્કારવાળા. અમે સાધુ તરીકે જો અમારી સાધુની મર્યાદામાં ના જીવીએ તો સમાજ અમને પણ એમ કહે કે, ‘સાધુ છો કે કોણ છો ?’ તો મને પણ એવી અવેરનેસ રહેવી જોઈએ કે હું સાધુ છું. એમ, દરેક વ્યક્તિને પોતાનું કુટુંબ-પરિવાર, પોતાનું જે સ્ટેટસ - વિદ્યાર્થી હોય તો વિદ્યાર્થી, વ્યવસાયી હોય તો વ્યવસાયી, પરિવારના વડીલ હોય તો વડીલ તરીકેના મોભાની મર્યાદામાં ને એને ઊજળો બનાવે એવો રોલ ભજવવાનો છે. આખરે તો આ જીવનના તખ્તા ઉપર, આ સ્ટેજ ઉપર, આપણે બધા એકતરો જ છીએ. જેને જે પ્રકારની સેવા જેના હિસ્સે આવે એ સંપૂર્ણ વફાદારી અને પ્રામાણિકતાથી જેટલી બજાવે એટલો એને એનો રોલ સફળ ભજવ્યો એમ કહેવાય. આપણે સત્સંગ અને સત્સંગના નામે જ્યારે આટલું બધું કરતા હોઈએ ત્યારે આપણે ખરેખરા સાચા પ્રામાણિક અને સિન્સિયર પ્રયત્ન કરનારા સત્સંગી બની રહેવું જોઈએ. આપણે તો બધા યુવાન છીએ, હોંશીલા છીએ, ભણેલા-ગણેલા, ધગશ, ઉમંગ અને સાથે સાથે જીવનમાં કાંઈક કરવું છે, કંઈક મેળવવું છે, આગળ વધવું છે તેવી મહત્વાકાંક્ષા છે. પણ જીવન ઘડતરના પાઠ જીવન જીવતાં જીવતાં શિખાય છે. એમ કહેવાય છે કે, જે બુદ્ધિશાળી-અક્કલવાળો માણસ છે એ એના જીવનમાં ક્યારેક જ ભૂલ કરે છે. પણ ‘મનુષ્ય માત્ર ભૂલને પાત્ર’-ભૂલ તો કરે જ. પણ ભૂલમાંથી જે પદાર્થ પાઠ શીખે છે અને ભૂલને સુધારે છે એ ખરેખર અક્કલવાળો છે. હવે ભગવાને આપણને એટલી તો અક્કલ દીધી નથી કે આપણે ભૂલ જ ના કરીએ. તો આપણી પાસે બીજી ચોઈસ છે, કે આપણા દ્વારા થયેલી ભૂલને સુધારીને આપણે એને જીવનઘડતરનો પાયો બનાવી દઈએ અને પોતાનો વિકાસ આગળ ચલાવીએ. એટલે ફરી પાછું ત્રીજી વખત કહું છું કે, અહીંથી ઊઠીએ ત્યારે નક્કી કરીને ઊઠીએ કે, મારા જીવનની જે કોઈ કુટેવ હોય તેને સુટેવમાં રૂપાંતરિત કરવાનું કામ હું આવતી કાલ સવારથી જ શરૂ કરી દઈશ.

સહજાનંદ સ્વામી મહારાજની જય !